

Viešoji konsultacija dėl skaitmeninės ekonomikos metodologijos sukūrimo

2019 m. kovo mėn., Vilnius

KONTEKSTAS

Skaitmeninė ekonomika – tai įvairios ekonominės veiklos, kurios naudoja skaitmenines technologijas, duomenis ir skaitmenizuotą informaciją savo procesuose ir produktų bei paslaugų kūrime, bei kurios pasitelkia informacinius tinklus, pavyzdžiui internetą, savo veikloms vykdyti. Skaitmeninė ekonomika tampa vis svarbesne mūsų ekonomikos dalimi. Anot Oxford Economics ir Huawei¹ darytus tyrimus, skaitmeninė ekonomika augs nuo 15.5% iki 25.6% pasaulio BVP iki 2025 metų. Tačiau sparti skaitmeninė visuomenės, verslo bei valstybės bendrai transformacija dažnai neatsispindi dabartinėje statistikoje ar politikos formavime. EBPO apibrėžia tai kaip skirtumą tarp “Technologijos 4.0” ir “Politika 1.0”.

Skaitmenizacijos galimybes siekiančioms išnaudoti ir lyderės poziciją norinčioms užimti užsienio šalims suprantant, kad skaitmeninė ekonomika tampa integralia ir vis svarbesne bendros ekonomikos dalimi, pradedama daryti tyrimus, kaip būtų galima tai išmatuoti. Deja, bet Lietuvoje yra remiamasi tik ES skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksu. Nors tai yra pirmasis žingsnis teisinga kryptimi, tačiau tarptautiniai indeksai dažnai remiasi sąlyginai paviršutiniškais duomenimis, kurių pagrindinis tikslas – lyginti skirtingas šalis, o ne detalai suprasti savo rinką. Išsamūs skaitmeninės ekonomikos ir skaitmenizacijos įtakos ekonomikai, verslams ir gerovei nėra daromi. Tokie tyrimai reikalingi tiek politikos formuotojams, tiek piliečiams, kurie galėtų geriau suprasti besikeičiančią situaciją. Reikalingumą atskleidžia ir Swedbank darytas tyrimas², kuriame 61% lietuvių nurodė, kad jie nemano, jog jų darbo vieta bus paveikta automatizavimo ir skaitmenizavimo.

„Kurk Lietuvai“ projekto tikslas yra padėti pagrindus skaitmeninės ekonomikos tyrimams sukuriant pirmines skaitmeninės ekonomikos ir skaitmenizavimo skaičiavimo metodologijas. Pasaulyje dar neegzistuojant standartiniams skaitmeninės ekonomikos ir skaitmenizavimo tyrimams, reikalingos konsultacijos su įvairių sričių ekspertais.

KONSULTACIJOS TIKSLAS

Skaitmeninės ekonomikos matavimai dar nėra standartizuoti, bei tai nėra tyrinėjama sritis Lietuvoje. Todėl konsultacijos tikslas yra surinkti įvairių aplinkinių sričių ekspertus, kurie išmanytų metodologijas, duomenis, ekonomiką, skaitmenizaciją, ir išsiaiškinti, kaip pradėti kurti skaitmeninės ekonomikos tyrimų ekosistemą Lietuvoje. Viešosios konsultacijos rezultatai panaudoti apibrėžiant prioritetines tyrimų sritis (klausimus), sukuriant skaitmeninės ekonomikos klasifikaciją, sukuriant skaitmenizavimo indeksą, bei vystant tolimesnį bendradarbiavimą skatinant tyrimus universitetuose.

VIEŠOSIOS POLITIKOS PRIORITETAS

Visuomenės, verslo, bei viešojo sektoriaus darni skaitmenizacija yra vienas iš prioritetų tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje. Skaitmenizacija, sukurdamą daug galimybių, tuo pačiu atneša ir nemažai rizikų, todėl svarbu yra analizuoti skaitmenizavimo ir skaitmeninės ekonomikos mastą ir pasėkmes. Lietuvoje skaitmeninis raštingumas, atskirtis, verslo skaitmenizacija yra vieni iš viešosios politikos prioritetų. Tačiau, siekiant užtikrinti darnų skaitmeninės ekonomikos augimą bei efektyvią įmonių skaitmenizaciją, reikalingi duomenys ir informacija, kurios pagalba būtų galima priimti šiuos sprendimus.

Skaitmeninės ekonomikos tyrimai yra susiję su šiais Vyriausybės prioritetiniais darbais bei padėtų užtikrinti jų įgyvendinimą. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas:

3.1.4. Darbas. Valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimas ir valstybės informacinių sistemų modernizavimas

¹ Huawei ir Oxford Economics (2017) Digital Spillover: Measuring The True Impact Of The Digital Economy

² <https://www.vz.lt/vadyba/personalo-valdymas/2018/09/25/6-is-10-lietuviu-isitikine-kad-robotai-nepaveiks-ju-darbo-vietos>

	<ul style="list-style-type: none"> Skaitmeninės ekonomikos matavimai ir skaitmenizavimo tyrimai tiesiogiai prisidės prie skaitmeninės ekonomikos skatinimo politikos ir su tuo susijusių gebėjimų didinimo politikos koordinavimo stiprinimo.
	<p>4.1.8. Darbas. Kompleksinių priemonių sukūrimas ir įdiegimas tradicinės pramonės transformacijai paskatinti</p> <ul style="list-style-type: none"> Skaitmenizavimo tyrimai padėtų suprasti, kurie sektoriai ir industrijos yra labiausiai skaitmenizuoti, o kuriems reikia daugiausiai papildomų paskatų.
KONSULTACIJOS DALYVIAI	<p>Kadangi skaitmeninės ekonomikos ekspertų Lietuvoje iš esmės nėra, buvo surinkta skirtingas reikalingas sritis suprantantys žmonės, kurie visi kartu diskutuodami galėtų prisidėti prie metodologijos kūrimo. Konsultacijose dalyvavo: 1) Skaitmeninės ekonomikos apžvalgos kūrėjai, kuriems jau yra tekę prisiliesti prie skaitmeninės ekonomikos temos 2) Tyrimų metodologijų ekspertas 3) Skaitmenizacijos ekspertai (akademija) 4) Ekonomikos ekspertai (akademija ir viešasis sektorius) 5) Duomenų ir analizės ekspertai 6) už skaitmeninę ekonomiką ir skaitmenizavimo politiką atsakingų institucijų atstovai.</p>
KONSULTACIJOS METODAS	<p>Konsultacijai naudotas metodas: apskritojo stalo diskusijų ciklas.</p> <p>Viešąją konsultaciją sudarė trys apskritojo stalo diskusijos. Skaitmeninės ekonomikos matavimai yra kompleksinė užduotis ir problema, reikalaujanti daug įsigilinimo. Tuo pačiu, šiuo metu Lietuvoje nėra skaitmeninės ekonomikos ekspertų, tačiau yra žmonių kurie turi daug žinių specifinėse metodologijos kūrimo etapuose. Todėl buvo nuspręsta organizuoti apskritojo stalo diskusijų ciklą su tais pačiais dalyviais. Kiekvienos diskusijos rezultatų dėka buvo vystoma metodologija, kurios atnaujinta versija buvo pristatoma kiekvienoje diskusijoje.</p>
KONSULTACIJOS REZULTATAI	<ul style="list-style-type: none"> Apsibrėžtos trys pagrindiniai skaitmeninės ekonomikos tyrimų klausimai, kurie turėtų būti prioritetiniai siekiant suprasti skaitmeninės ekonomikos įtaką Lietuvoje. <ol style="list-style-type: none"> Koks yra skaitmeninės ekonomikos dydis? Koks yra skaitmenizavimo poveikis skirtingoms industrijoms? Koks yra skaitmeninės ekonomikos ir skaitmenizavimo poveikis gerovei? Buvo nuspręsta pradėti nuo pirmųjų dviejų klausimų siekiant metodinio nuoseklumo. Pirmojo klausimo kontekste buvo parinktos EVRK veiklos (klasės lygiu) kurios apibrėžia skaitmeninę ekonomiką. Buvo bandyta naudoti kiekybinius kriterijus, tačiau apžvelgus duomenis nuspręsta, kad dėl skirtingo duomenų detalumo, bus naudojamas kiekybinis ekspertinis vertinimas. Tuomet, sudėjus šias veiklas, buvo skaičiuojamas skaitmeninės ekonomikos indėlis į bendrą pridėtinę vertę, apyvartą, darbuotojų skaičių. Konsultacijos dalyvių patarimu, buvo paskaičiuotas ir augimas. Antrojo klausimo kontekste buvo nuspręsta kurti "Skaitmenizavimo indeksą", kuris įvertintų skirtingų industrijos skaitmenizavimosi lygį. Konsultacijos rezultatai buvo patvirtinta indekso struktūra, rodikliai, sektorių skirstymas, koeficientai. Taip pat konsultacijų rezultatas – apibrėžti klausimai studentų darbams ir užmegztas bendradarbiavimas su KTU ir VDU. Šių universitetų ekonomikos bakalauro ir magistro studentai nuo šiol bus skatinami daryti tyrimus skaitmeninės ekonomikos temomis taip siekiant sukurti skaitmeninės ekonomikos matavimų ekosistemą ir pastovią naujausių tyrimų analizę.
TOLIMESNI ŽINGSNIAI	<p>Viešosios konsultacijos rezultatai pristatyti viešai (per "Digital Lithuania meetup"), paruoštos ataskaitos ir metodologijos (anglų ir lietuvių kalbomis), kuriomis dalijimasi su suinteresuotomis šalimis Lietuvoje bei regione (jau išreikštas susidomėjimas metodologija iš kitų Šiaurės ir Baltijos šalių).</p>
KONSULTACIJOS VERTINIMAS	<p>Viešosios konsultacijos vykdymas vertintas šiais rodikliais:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bent trys apskritojo stalo diskusijos Bent 7 ekspertai dalyvaujantys diskusijose Rezultatų viešinimas: 1 rezultatų pristatymas 50+ klausytojams "Digital Lithuania meetup", 1

bendras pristatymas apskritojo stalo diskusijų dalyviams, bent 1 paminėjimas žiniasklaidoje

- Temos vystymo tęstinumo užtikrinimas ministerijoje: bent 1 etatas ministerijoje atsakingas už šią temą
- Temos vystymas universitetuose: bent 2 universitetai, siūlantys skaitmeninės ekonomikos temas studentams

IŠMOKTOS
VIEŠOSIOS
KONSULTACIJOS
VYKDYMO
PAMOKOS

ASMUO
KONTAKTAMS

Vienas iš pagrindinių sėkmę užtikrinančių elementų buvo išsamus diskusijos dalyvių supažindinimas su skaitmeninės ekonomikos problematika. Taip pat svarbu įtraukti ir sprendimus priimančias organizacijas, siekiant efektyvaus rezultatų tęstinumo užtikrinimo.

Arūnė Matelytė | „Kurk Lietuvai“ projektų vadovė | Arune.Matelyte@kurkl.lt

2a. Tikslo ir uždavinių forma

Nagrinėjama viešosios politikos problema	<p>Visuomenės, verslo, bei viešojo sektoriaus darni skaitmenizacija yra vienas iš prioritetų tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje. Skaitmenizacija, sukurdamą daug galimybių, tuo pačiu atneša ir nemažai rizikų, todėl svarbu yra analizuoti skaitmenizavimo ir skaitmeninės ekonomikos mąstą ir pasėkmes. Lietuvoje skaitmeninis raštingumas, atskirtis, verslo skaitmenizacija yra vieni iš viešosios politikos prioritetų. Tačiau, siekiant užtikrinti darnų skaitmeninės ekonomikos augimą bei efektyvią įmonių skaitmenizaciją, reikalingi duomenys ir informacija, kurios pagalba būtų galima priimti šiuos sprendimus.</p> <p>Skaitmeninės ekonomikos tyrimai yra susiję su šiais Vyriausybės prioritetiniais darbais bei padėtų užtikrinti jų įgyvendinimą. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas: 3.1.4. Darbas. Valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimas ir valstybės informacinių sistemų modernizavimas; 4.1.8. Darbas. Kompleksinių priemonių sukūrimas ir idiegimas tradicinės pramonės transformacijai paskatinti (Skaitmenizavimo tyrimai</p>
Konsultacijos tikslas	<p>Skaitmeninės ekonomikos matavimai dar nėra standartizuoti, bei tai nėra tyrinėjama sritis Lietuvoje. Todėl konsultacijos tikslas yra surinkti įvairių aplinkinių sričių ekspertus, kurie išmąnytų metodologijas, duomenis, ekonomiką, skaitmenizaciją ir panašiai, ir išsiaiškinti kaip pradėti kurti skaitmeninės ekonomikos tyrimų ekosistemą Lietuvoje.</p>
Konsultacijos uždaviniai	<ul style="list-style-type: none">- išsiaiškinti, kaip skatinti tyrimus skaitmeninės ekonomikos srityje- išsiaiškinti pagrindinius skaitmeninės ekonomikos tyrimų kryptis ir klausimus- apibrėžti kriterijus, kurie galėtų apibrėžti skaitmeninę ekonomiką- parinkti EVRK veiklas, kurios atitinka skaitmeninės ekonomikos apibrėžimą- aptarti ir parinkti rodiklius, kurie apibrėžtų industrijų skaitmenizavimo lygį- išsiaiškinti, kaip skatinti tyrimus skaitmeninės ekonomikos srityje
Kaip rezultatai bus panaudojami?	<p>Viešosios konsultacijos rezultatų dėka sukurta skaitmeninės ekonomikos klasifikacija, sukurtas skaitmenizavimo indeksas, sukurtas bendradarbiavimas su studentais iš VDU ir KTU siekiant tyrinėti skaitmeninės ekonomikos klausimus. Skaitmeninės ekonomikos skaičiavimai bus panaudoti tolimesniame viešosios politikos formavime skaitmenizacijos srityje, kuriant programas, paskatas, veiksmų planus, siekiant suprasti, kiek Lietuvos ekonomikos yra įgalinama ir priklauso nuo technologijų, siekiant užtikrinti, kad Lietuvos ekonomika ir visuomenė yra pasirengusios skaitmenizacijos pažėmiamą palažėmą, siekiant užtikrinti darnią visu sektorių</p>

3b. Dalyvių sąrašo forma

Nr.	Tikslinė grupė	Organizacija / bendruomenė	Vardas, pavardė, pareigos	Kontaktinė informacija
1	Skaitmeninės ekonomikos anšvalos kūrėiai	INFOBALT	Konfidencialu	Konfidencialu
2	Skaitmeninės ekonomikos anšvalos kūrėiai	Afri Ko	Konfidencialu	Konfidencialu
3	Metodologijų ekspertai	PPMI	Konfidencialu	Konfidencialu
4	Skaitmenizavimo ekspertai (akademija)	KTU	Konfidencialu	Konfidencialu
5	Skaitmenizavimo ekspertai (akademija)	KTU	Konfidencialu	Konfidencialu
6	Skaitmenizavimo ekspertai (akademija)	KTU	Konfidencialu	Konfidencialu
7	Skaitmenizavimo ekspertai (akademija)	VDU	Konfidencialu	Konfidencialu
8	Ekonomikos ekspertai (akademija)	VDU	Konfidencialu	Konfidencialu
9	Ekonomikos ekspertai (viešasis sektorius)	Ekonomikos ir Inovacijų ministerija	Konfidencialu	Konfidencialu

6a. Konsultacijos komandos forma

Komandos narys	Asmuo	Atsakomybės
Konsultacijos lyderis	Arūnė Matelytė	Apskritojo stalo diskusijų temų ir klausimų strateginių kryptių nustatymas
Temos kuratoriai	Arūnė Matelytė	Medžiagos (klausimų, preliminarinių pavyzdžių, papildymų po kiekvienos diskusijos) parengimas
Komunikacijos specialistas	Arūnė Matelytė	<p>Ekspertų suradimas ir kvietimai į apskritojo stalo diskusijas.</p> <p>Konsultacijos rezultatų viešinimo ("Digital Lithuania Meetup #3: Digital Economy" metu) komunikacija - pranešėjų ir dalyvių kvietimas, renginio sklaida.</p>
Organizatorius	Arūnė Matelytė	<p>Apskritojo stalo diskusijų suorganizavimas Ekonomikos ir inovacijų ministerijos patalpose</p> <p>Konsultacijos rezultatų viešinimo ("Digital Lithuania Meetup #3: Digital Economy" metu) suorganizavimas Rise Vilnius patalpose.</p>
Moderatorius	Arūnė Matelytė	Apskritojo stalo diskusijų pravedimas bei ataskymų susistemizavimas

10a. Vertinimo rodiklių forma

Rodiklis	Aprašymas	Siekiami rezultatai
Procesui vertinti		
Konsultacijos įvykdymas	Sėkmingai suorganizuotas apskritotojo stalo diskusijų ciklas	Bent trys apskritotojo stalo diskusijos
Dalyvių skaičius	Konsultacijoje dalyvavusių asmenų skaičius	Bent 7 diskusijų dalyviai
Poveikiui vertinti		
Visuomenės ir suinteresuotų šalių informavimas apie konsultacijos išvadą	Rezultatų pristatymas ir diskusija su suinteresuotoms šalims per "Digital Lithuania meetup", pranešimų žiniasklaidai platinimas	1 rezultatų pristatymas 50+ klausytojams "Digital Lithuania meetup", 1 bendras pristatymas apskritotojo stalo diskusijų dalyviams bent 1
Temos vystymo tęstinumo užtikrinimas ministerijoje	Priimti pasiūlymai ar iniciatyvos, užtikrinančios, kad tyrimai apie skaitmeninę ekonomiką bus ir toliau skatinami ir tęsiami bei naudojami kuriant politiką šioje srityje	Bent 1 etatas ministerijoje atsakingas už šią temą
Temos vystymas universitetuose	Skaitmeninės ekonomikos skaičiavimai toliau tęsiami ir analizuojami universitetų bendruomenėse	Bent 2 universitetai, siūlantys skaitmeninės ekonomikos temas studentams

18a. Vertinimo klausimynas

Proceso vertinimas

Konsultacijos procesas buvo sklandus. Žmogiškųjų išteklių užteko, biudžetas neviršytas.

Pagrindiniai rodikliai buvo pilnai pasiekti. Surinkta ne 7, bet 12 viešosios konsultacijos dalyvių. Taip pat įvyko visos trys planuotos konsultacijos. Pavyko sėkmingai išlaikyti susidomėjusius visus dalyvius, kurie atvyko dalintis savo idėjomis visus tris kartus. Keitėsi tik vienas diskusijų dalyvis (atvyko kita mokslininkė iš to paties universiteto). Bendradarbiavimais su akademikais buvo ypatingai sėkmingas, nes prisijungė ir daugiau ekspertų iš universitetų.

Pavyko pritraukti tiek dalyvių ir suorganizuoti diskusijas, nes tema juos sudomino, bei dalyvavimą paskatino ankstesni susitikimai ir temos bei problematikos pristatymai suinteresuotoms šalims.

18a. Vertinimo klausimynas

Poveikio vertinimas

Konsultacija įvyko sėkmingai. Pavyko įtraukti visus ekspertus, užfiksuoti jų išvalgas. Temos sudėtingumas reikalavo didesnio įsitraukimo ir įsigilinimo į problemą, todėl apskritojo stalo diskusijų ciklas buvo veiksmingas metodas. Ekspertai buvo surinkti naudojanti suinteresuotų šalių ratu.

Ekspertai išreiškė padėką tiek žodžiais, tiek raštu, ir dėliaugėsi, jog pagaliau yra efektyviai vystomos tokios temos. Kadangi metodologija buvo sukurta naudojantis ekspertų išvalgomis, tai pakelė jų pasitikėjimą tiek metodologija, tiek ministerija.

Svarbu detalai ir aiškiai papasakoti problematiką. Dažnu atveju, ekspertai buvo savo specifinės srities žinovai (pvz. metodologijos, duomenų, ekonomikos), tačiau nebūtinai žinojo skaitmeninės ekonomikos matavimų problematiką. Svarbu buvo klausti ne tik atvirus klausimus ir prašyti pasiūlymų, tačiau pateikti įvairius pavyzdžius, ir galimus pasirinkimus.

Po kiekvienos diskusijos buvo apibendrinami jos rezultatai, atliekami tam tikri sutarti veiksmai, kurie būdavo pristatomi kitoje diskusijoje. Taip dalyviai visuomet būdavo informuojami apie progresą ir jų indėlį. Todėl visi pagrindiniai konsultacijos rezultatai ir pasiūlymai tiesiogiai atsispindi sukurtoje metodologijoje. Metodologijoje apsibrėžtos EVRK veiklos, pasirinkti rodikliai, koeficientai buvo aptarti, arba pasiūlyti diskusijos metu. Keletas pasiūlymų nebuvo įtrauktų dėl 1) vienas kitą prieštaraujančių pasiūlymų 2) duomenų nebuvimo 3) laiko ir kitų resursų optimalaus naudojimo. Ekonomikos ir inovacijų ministerija šios konsultacijos dėka suformavo ekspertų tinklą, su kuriais ir toliau galės konsultuotis skaitmeninės ekonomikos matavimų klausimais.